

OSASUN SAILA

Osasun Sailburuordetza
*Osasun Publikoaren eta Adikzioen
Zuzendaritza*

DEPARTAMENTO DE SALUD

Viceconsejería de Salud
*Dirección de Salud Pública
y Adicciones*

**SARS-CoV-2-K ERAGINDAKO PANDEMIA EGOERAN EAEKO
HONDARTZAK ETA BAINURAKO LEKUAK IREKI ETA ERABILTZEKO
OSASUN IRIZPIDEAK**

VITORIA-GASTEIZ, 2020KO MAIATZAK 20

1. SARRERA

COVID 19 gaixotasunak eragindako pandemia egoera denon erronka da une honetan eta, litekeena da, epe erdira ere horrela izaten jarraitzea. *Trantsizio prozesurako gaitasun estrategikoaren balorazio irizpideetan* jasotako adierazleen bilakaerak ezartzen ditu sektoreak pixkanaka berrirekitzeko erritmoak, 'normaltasun berriranzko' bidean, zeinetan berriro abiarazitako jarduerak nahitaezko lotura izan behar duten SARS-Cov-2 birusaren transmisioaren aurkako prebentzio neurriekin.

Bainurako lekuak, aisiarako eremuak izanik, jende askok bisitatzen ditu uda garaian. Aurtengo udako ekitaldi eta ospakizunak bertan behera geratu direnez, hondartzetan, segur aski, jende gehiago elkartuko da uda garaian aisialdirako. Hori horrela izanik, arduraz erabili behar dira eremu horiek, eta SARS CoV-2 birusaren transmisioa gutxituko duten prebentzio neurriak ezarri behar dira. Guztion ardura izanik, erakunde, profesional eta herritarrei dagokien zeregina da, eta horien guztien inplikaziorik gabe lortezina.

Agiri honetan, bainurako lekuak erabiltzearen ondorioz SARS-COV-2 birusa transmititzeko egon daitezkeen arriskuak aztertu, eta pertsonen portaerarekin lotutako zein hondartzak antolatu eta mantentzeari buruzko prebentzio neurriak zehazten dira.

2. SARS-COV-2 TRANSMISIOA HONDARTZETAN ETA BAINURAKO LEKUETAN

Hondartzak direla-eta, ondorengo adierazten dute Ikerketa Zientifikoaren Goi Kontseiluaren (CSIC, 2020)¹ ondorioek eta *Hondartza eta bainurako lekuetan SARS-CoV-2 kutsatzeari buruzko txostenak*:

- Erreka, laku eta igerilekuetan SARS-CoV-2 kutsatzeko bide nagusiak ezularekin eta doministikuekin sortzen diren arnas jariakinak eta pertsonen arteko kontaktua direnez, beste edozein lekutarako ezarritako gomendio orokorrei jarraitu behar zaie.
- Aisialdiko jardueretan, bainurako baldintza estandarrak dituen urarekin kontaktua izateagatik SARS-CoV-2 birusak eragindako infekzioa ez da oso gertagarria. Hala ere, distantzia sozialerako gomendatutako neurriak ez betetzea eragin ohi dute honelako jarduerak.
- Diluzio-efektuak eta, itsasoko uraren kasuan, gatza izateak, birus karga txikiagoa izaten eta, antzeko birusekin gertatu bezala, birusa desaktibatzen lagun lezakete.
- SARS-CoV-2 birusaren biziraupena handiagoa izan daiteke ur gezan edo tratatu gabekoan (errekak, lekuak, putzuak,...) ur gezian baino, eta beraz, arreta handiagoz jokatu beharko da jendetzak egotea saihesteko, bereziki diluzioa hain eraginkorra ez den putzu txikietan.
- Birusak haren edo itsasbazterretan zenbat iraun dezakeen oraindik aztertu ez bada ere, itsasoko uraren gatza, eguzki izpi ultramoreak eta hareak har dezakeen temperatura altua, denak batera, mesedegarriak dira agente patogenoak indargabetzeko.

¹ Hemen eskura daiteke: https://www.csic.es/sites/default/files/informe_playasypiscinas_csic.pdf

Hondakin urei dagokienez, birusa gorozkien bitartez iraitzi arren, ebidentzia txikia dago haren infektatzeko gaitasunaz. Bainurako uraren osasun kalitatearen ohiko zaintzan, programatutakoan nahiz intzidentzietan, kutsadura fekala adierazten duten bi bakterioen (*E. coli* y *Enterococo*)² presentzia ezartzen da. Gorotz kutsadura egotekotan bi bakterio horiek adieraziko lukete, hortaz, ez da beharrezkotzat jo SARS-CoV-2 birusagatik zehaztaperen gehigarriak egitea.

Zentzu berean, Osasunaren Mundu Erakundeak adierazi du COVID-19rako arriskua dibertimenduzko bainuetan handiagoa izan daitekeela distantzia soziala ez errespetatzeagatik, uretan birusa egoteagatik baino³.

Horiek horrela, hondartzetan eta bainurako lekuetan, beste tokietan bezala, beharrezkoa dira SARS-CoV-2 birusa arnas tanten bidez eta infektatutako pertsonetikiko kontaktu zuzenagatik, tartean eskuetan edo beste objektu edo azalera batzuetan egon daitekeen kutsatutako materialaren bidezko kontaktuagatik, ez kutsatzeko prebentzio neurriak.

3. HELBURUA

Agiri honen helburua da hondartzak ireki eta erabiltzeko prebentzio arau eta neurriak biltzea, horiek kudeatzen dituzten eragile eta erakundeei SARS-CoV-2 kutsatzeko arriskua gutxituko duten planak egitea ahalbidetze aldera.

4. HODARTZAK COVID19-AREN PANDEMIA EGOERAN IREKI ETA ERABILTZEKO PREBENTZIO NEURRIAK.

4.1. Hondartzetan banakako prebentzio neurriak hartzeko eta horiek arduraz erabiltzeko herritarrei eman beharreko mezuak indartzea.

Funtsezkoa da hiritarren egiteko aktibo eta arduratsua hondartzak eta bainurako lekuak egoki erabiltzeko. COVID 19ren pandemiaren ondoriozko arriskuekin sentikortutako, horien inguruko informazioaz jabetutako, eta beren burua eta gainerakoak babestea erabakitzen duten, osasun gomendioak jarraitzen dituzten eta hondartza bakoitzean ezarritako erabilera arauak errespetatzen dituzten hiritarrekin baino ezingo da SARS-Cov-2 birusaren transmisioa gutxitu.

Horregatik, hiritarrak sentikortzeko komunikazioa indartu behar da komunikabide, web orri eta sare sozialen bitartez eta, baita bertatik bertara ere, hondartza bakoitzean, kartel, megafonia eta bestelako baliabideak erabilia.

Prebentzio neurriei eta hondartzaren erabilerari buruz indartu beharrezko mezuak honako hauek lirateke:

² 1341/2007 ED, urriaren 11koa, bainurako uren kalitatearen kudeaketari buruzkoa.

³ Osasunaren Mundu Erakundea. (WHO-ECE Bonn) 2020ko apirilaren 8ko e-seminar.

Joan baino lehen:

1. COVID-19arekin bateragarriak diren sintomak (besteak beste, sukarra, eztula, arnasketa arazoak) badituzu, ez joan hondartzara. Galdetu zure osasun zentroan.
2. Joan bainurako leku hurbil batera eta jaso erabilera eta sarbide baldintzei eta edukierari buruzko informazioa.
3. Antolatu egonaldi laburragoak hondartzan (bi-hiru ordu gehienez). Jendetzak murriztu eta partekatze modua da. Pentsatu besteengan.

Hondartzan edo bainurako lekuan:

4. Gorde gutxienez 2 metroko tartea zurekin bizi ez diren pertsonekin, uretan zein kanpoan.
5. Garbitu eta desinfektatu sarri eskuak. Saiatu, eskuak garbitu gabe, begiak, sudurra eta ahoa ez ukitzen.
6. Estali ahoa eztul edo doministiku egitean, behin erabiltzeko zapi batez edo ukondoaren barnealdea aurrean jarritz.
7. Ez partekatu toallak eta garbitu bainujantziekin batera etxera heltzean.
8. Zaindu haurrak eta gogoratu behin eta berriz prebentzio neurriak bete ditzaten.
9. Bete hondartzaren erabilera arauak eta baldintzak. Errespetatu salbamendu eta sorospen zerbitzuen jarraibideak eta gomendioak.
10. COVID19ekin bateragarriak diren sintomak, arnasketa sintomak edo, besteak beste, sukarra badituzu, joan hondartzatik lehenbailehen eta jo osasun zentrora.

4.2. Distantzia soziala errespetatzeko neurriak

Jendetza handiegiak saihestu eta distantzia soziala errespetatzea ahalbidetzeko eskura dituzten neurriak ezartzea kudeatzaileen ardura da. Hondartza bakoitzean erabaki beharko da zeintzuk diren ezarri beharreko prebentzio neurri eta erabilera arau berri komenigarrienak.

Ezarritako prebentzio neurriak eta arau berriak eskura dauden komunikabideak (internet, irratiragarkiak, prentsa, kartelak, app-ak...) erabiliz hedatu beharko dira.

Ondoren, adibide gisa, ezarri ahal diren hainbat neurri zerrendatzen dira, kudeatzaileak balora ditzan:

1. **SARBIDEAK:** Sarbideak eta sarrera eta irteeren norabidea antolatu.
2. **EDUKIEREN KONTROLA:** Bainurako lekuetan, aukera egonez gero, edukiera neurtu eta kontrolatzeko sistema bat ezarri eta horren inguruko informazioa eman. Ahal denean, erabilera handieneko hondartzetan, egunean zehar, aldizka, betetze-mailaren gaineko informazioa eman.
3. Hondartzan egoteko denbora tarte laburragoak (2-3 orduko egonaldiak) ezarri/gomendatu.
4. Erabilera ordutegiak/ordu tarteak: Ordu jakin batzuetan adin talde jakin batzuei lehentasuna eman.

5. Itsasgora dagoenean askoz ere txikiagoak diren hondartzetan, gomendioak edo arauak ezarri, ordu horietarako.
6. Hondartzaren erabilerak antolatu: Ezinbestekoa ez den ekipamendu guztia kendu, paseatzeko ibilbideak eta ordutegiak antolatu; jende asko dagoen orduetan, debekatu taldeko kirol jarduerak hondartzan.
7. Uretako kirol eta aisialdi jarduerak (ontziak, kayakak, taulak, etab.). Segurtasun tarteak errespetatzeko neurriak eta, erabiltzen diren bakoitzean, garbitu eta desinfektatzeko prozedurak ezarri.

4.3 Ekipamenduak eta zerbitzuak

Bainurako lekuetan egon ohi den ekipamendu gehiena, partekatzen bada, ukipenagatik kutsatzeko fokua izan ahal denez, ezinbestekoa baino ez egotea eta arduraz desinfektatu eta garbitzea komeni da.

Jarraian, EAEko bainurako lekuetan ohikoenak diren ekipoak erabiltzerakoan jarraitu beharreko arauak ezartzen dira.

- **BAINUGELAK ETA KOMUNAK:**
 - Ezinbestekoa da egoki aireztatuta mantentzea.
 - Xaboiak edota gel hidroalkoholikoak, behin erabiltzeko toallak eta paperontzi pedaldunak jarri.
 - Sarreran tarte mantendu behar dela, barruan pertsona bakarra baino ezin dela egon eta kanpoan, aire zabalean, itxaron behar dela dioten kartelak jarri.
 - Barruan, eskuak nola garbitu eta urari komuneko tapa itxita dagoela eragiteko modua adierazten duen kartela jarri.
 - Sarriago garbitu eta desinfektatu. Gutxienean maiztasuna egunean lau aldiz garbitzea izango da, eta jende gehiago dagoen egunetan eta hondartzetan gehiagotan egin beharko da.
- **ALDAGELAK**
 - Ezinbestekoa da egoki aireztatuta mantendu ahal izatea.
 - Behar bereziak dituzten pertsonen baino ezingo dituzte erabili.
 - Sarriago garbitu eta desinfektatu, ordutegien eta erabileraren arabera.
- **DUTXAK ETA OINAK GARBITZEKO ONTZIAK**
 - Aldageletako eta barruko beste lekuetako dutexak kendu.
 - Kanpoko hornidura guztiak mantendu, erabiltzen direnean gutxienez 2 metroko tarte gordetzeko moduan antolatuta.
- **ITURRIAK**
 - Ur iturriak ezingo dira erabili (SND/414/2020 agindua).

- **PAPERONTZIAK**

- Hondartzatik kanpo jartzea komeni da. Hobe kanpoaldean jartzea, eta ahal bada, eskuz irekitzen ez direnak.
- Arduraz garbitu eta desinfektatu.

- **HONDARTZAKO ZERBITZUEK KUDEATUTAKO/EMANDAKO HAMAKAK, TOLDOAK ETA ITZALKINAK.**

- Denboraldi honetan kentzea gomendatzen da.
- Hamakak mantenduko direla erabakitzekotan, koltxoia bezalako ehunak kendu eta elkarrekin bizi ez diren taldeen artean gutxienez 2 metroko tartea mantentzeko moduan jarriko dira.
- Hamakak erabiltzen diren bakoitzean, garbitu eta desinfektatu. Arduraz garbitu eta desinfektatu.

- **SOROSPEN POSTUAK**

Sarreran, postura informazioa eskatu edo ematera hurbiltzen diren pertsonei, ilaran eta 2 metroko tartea gordeta itxaron behar dutela gogoraraziko dien kartela jarri.

Postuaren barrualdean:

- Gel hidroalkoholikoa edo xaboia, behin erabiltzeko toallak eta paperontzi pedaldunak jarri.
- Langileei ondorengoak gogoraraziko dien kartela jartzea komeni da:
 - Higiene neurri orokorrak bete behar direla.
 - Ahal den neurrian, lanerako ekipoak eta gailuak beste lankideekin trukatzeko saihestu behar dela. Lankide batek baino gehiagok ekipo edo gailu jakin batzuk (walkieak, erreskateko materiala, etab) erabili behar izatekotan, kutsatzeko arriskua murrizteko arauak ezarri behar direla.
 - Instalazioen barruan pertsonen arteko tartea (gutxienez bi metro) ziurtatu behar dela.
 - Lanaldia amaitzean eta pertsona batek beste bati ematean, ekipoak garbitu eta desinfektatu behar direla.

- **HAURREN JOLAS GUNEAK**

Kirol instalazioetan eta jolas parkeetan, hondartza ireki baino lehen garbitu eta desinfektatu dela bermatu beharko da, eta instalazio horiek ezingo dira erabili bainu gunea ireki arte. Hirialdeetako haurren jolas guneen unean uneko arauen arabera erabiliko dira.

- **BAINU LAGUNDUAN** lan arriskuen prebentzio plan bat eduki, prebentziozko gomendio orokorrak bete eta erabiltzaileen artean erabilitako ekipamendua garbitu/desinfektatu beharko da.

4.4 Garbiketa eta desinfekzio neurriak

Osasun Sailaren Establezimenduak eta jendea biltzen duten lekuak garbitu eta desinfektatzeko neurriei buruzko Jarraibide Teknikoan⁴ ezarritako gomendioak jarraituta garbitu eta desinfektatuko dira instalazioak, aurreko atalean adierazitako maiztasunarekin eta inoiz ez egunean behin baino gutxiagotan.

Langile espezializatuentzat Osasun Ministerioan erregistratutako desinfektatzaileak erabili behar direnean, Establezimendu eta Zerbitzu Bioziden Erregistro Ofizialean (ROESB)⁵ inskribatutako enpresetako teknikari adituek aplikatuko dituzte.

4.5 Langileak babesteko neurriak

- Kudeatzaile bakoitzak egin eta eguneratuko du lan arriskuen prebentzioari buruzko neurri guztiak, arriskuen ebaluazioa eta langileen osasunean eragina gutxitzeko hartutako neurriak jasoko dituen protokoloa, arreta berezia higiene pertsonalari eta norbanako babes neurriei emanda.
- SARS-CoV-2 birusaren aurrean lan arriskuen prebentzio zerbitzuentzako Osasun Ministerioaren jarduketa prozeduran ezarritakoaren arabera izango da protokoloa eta horren arabera aplikatuko da, jarduera mota, langileentzako arrisku ebaluazioa eta agente biologikoaren ezaugarriak aintzat hartuta.

OHARRA:

Agiri honetan jasotako gomendioak berraztertu eta eguneratuko dira, egoera epidemiologikoagatik, ebidentzia zientifiko berriengatik edota osasun araudian izandako aldaketengatik aldatu behar izatekotan.

⁴ Hemen eskura daiteke: <https://www.euskadi.eus/normativa-de-medidas-excepcionales-adoptadas-por-el-nuevo-coronavirus-covid-19/web01-a2korona/es/>

⁵ (<https://www.euskadi.eus/informacion/productos-quimicos-salud-ambiental/web01-a2ingsan/es/>)